

ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ

ΑΡΓΟΣΑΡΩΝΙΚΟΣ

Πρακτικά 1^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου
Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αργοσαρωνικού
Πόρος, 26-29 Ιουνίου 1998

ΤΟΜΟΣ Γ΄



Επιμέλεια έκδοσης
Ελένη Κονσολάκη-Γιαννοπούλου

ΑΘΗΝΑ 2008

Η ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΜΕΘΑΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ - ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΦΥΣΗ (Η αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων)

Tobias Schorr

Μόνο λίγοι επισκέπτες των Μεθάνων γνωρίζουν τη φύση και τη γεωλογική ιστορία των Μεθάνων και πραγματικά αξίζει να μάθει κανείς τη μέχρι σήμερα άγνωστη πλευρά της χερσονήσου. Όποιος ασχολείται συστηματικά με τα Μέθανα θα ανακαλύψει πως είναι μία από τις πιο ενδιαφέρουσες περιοχές του Σαρωνικού κόλπου και της Ελλάδας. Το εξαιρετικά καλό κλίμα, η ιδανική θέση κοντά στην Αθήνα, οι εντυπωσιακές τοποθεσίες και η σπάνια χλωρίδα και πανίδα κάνουν τα Μέθανα έναν από τους πιο αξιόλογους τόπους έλξεως επισκεπτών. Η χερσόνησος των Μεθάνων είναι επίσης και το μόνο μέρος του Σαρωνικού κόλπου όπου έγινε μια ηφαιστειακή έκρηξη στα ιστορικά χρόνια. Τα πάνω από 30 ηφαίστεια που υπάρχουν εδώ έχουν δημιουργήσει ένα φανταστικό τοπίο. Τα περισσότερα ηφαίστεια είναι επισκέψιμα με περιπατητικές εκδρομές. Πολλά μονοπάτια, τα περισσότερα από τα οποία έχουν φτιαχτεί στα αρχαία χρόνια, φέρνουν τον επισκέπτη σε περιοχές ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς. Από την αρχή του 20^{ου} αιώνα υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από ξένους και Έλληνες επιστήμονες για την αρχαιολογική περιουσία της περιοχής και ειδικά τα τελευταία χρόνια έχουν ανακαλυφτεί πολλά καινούργια ευρήματα από όλες τις εποχές.

1. Η σημερινή κατάσταση των Μεθάνων

Τα Μέθανα ήταν μία από τις πιο γνωστές λουτροπόλεις της Ελλάδας. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο όμως σιγά-σιγά άρχισαν να ξεχνιούνται. Όταν όλες οι άλλες περιοχές αξιοποιήθηκαν τουριστικά, τα Μέθανα βασίστηκαν στα λουτρά, χωρίς να εκσυγχρονιστούν. Τις τελευταίες δεκαετίες άρχισε με ευθύνη των τοπικών αρχών μια παρακμή, η οποία είναι πολύ δύσκολο να ξεπεραστεί. Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των Μεθάνων να ξενιτευθεί ή να μετακομίσει στα αστικά κέντρα της Αθήνας ή του Πειραιά. Τα χωριά σήμερα κινδυνεύουν να ερημώσουν.

2. Οι δυνατότητες για την ανάπτυξη των Μεθάνων

Τα Μέθανα προσφέρουν εκτός από το ιδανικό κλίμα, την κεντρική θέση και την εντυπωσιακή τοποθεσία, πολλούς φυσικούς και πολιτιστικούς θησαυρούς. Όλα αυτά είναι μια καλή βάση για να βρουν τα Μέθανα την πρόσβαση σε καινούργιους τρόπους τουρισμού. Όμως, κάθε έργο ανάπτυξης θα πρέπει να σεβαστεί τη φύση, τη μορφή του τοπίου και την αρχαιολογική κληρονομιά του τόπου.

3. Υποδομή

Τα Μέθανα πάσχουν από μια υποδομή που προσανατολίστηκε μόνο προς τους συνταξιούχους επισκέπτες των λουτρών. Δεν έγινε καμιά αναβάθμιση των ξενοδοχείων, των πανσιόν και των ενοικιαζόμενων δωματίων. Δεν φτιάχτηκε καμιά πολιτιστική υποδομή (μουσείο, συνεδριακό κέντρο, κ.τ.λ.). Δεν έγινε μια αρκετά δυνατή προσπάθεια να κρατηθεί η ντόπια νεολαία στον τόπο της.

4. Αναγκαία πολιτιστικά έργα

1. Πρέπει να φτιαχτεί αρχαιολογικό και γεωλογικό μουσείο, που θα είναι ένας από τους σπουδαιότερους πόλους έλξεως για ξένους και Έλληνες επισκέπτες. Γι' αυτόν τον σκοπό θα πρέπει να γυρίσει στον τόπο του ένα μέρος από τα αρχαία ευρήματα που έχουν αποκαλυφθεί στα Μέθανα.

2. Πρέπει να γίνουν σεμινάρια επιμόρφωσης του ντόπιου επαγγελματικού πληθυσμού και να βελτιωθούν οι δημόσιες σχέσεις της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας με τον ντόπιο κόσμο, για να μπορέσει να καταλάβει ο απλός κόσμος την αξία των αρχαιολογικών ανασκαφών και πόσο σημαντικό έργο προσφέρουν οι αρχαιολογικές δραστηριότητες στην προβολή του τόπου.

3. Πρέπει να εφοδιαστούν τα σχολεία με σύγχρονο εξοπλισμό και να υποστηριχτεί η περιβαλλοντική και πολιτιστική ομάδα του Γυμνασίου και του Λυκείου των Μεθάνων. Μόνο αν βοηθάμε τη νεολαία τώρα, θα έχουμε αργότερα και πολίτες που σέβονται την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους.

4. Πρέπει να βελτιωθεί η κοινωνική υποδομή (Κέντρο Υγείας, κοινωνικός λειτουργός που θα βοηθάει τον ντόπιο κόσμο, βραδινό σχολείο).

5. Τεχνολογική υποδομή

Όλη η περιοχή της Τροιζηνίας πάσχει εξαιτίας ενός οδικού δικτύου στο οποίο κινδυνεύει καθημερινά ο κόσμος. Για να αξιοποιηθεί η περιοχή της Τροιζηνίας και των Μεθάνων πρέπει να βελτιωθεί όλο το δίκτυο. Το πρόβλημα που προκύπτει όμως είναι το πώς θα γίνουν αυτά τα πολύ αναγκαία έργα, και αν τώρα γίνονται με προδιαγραφές που σέβονται και το τοπίο και τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής. Τα κακά παραδείγματα φαίνονται κιόλας από μακριά:

- Ο νέος δρόμος που θα συνδέσει την Τροιζηνία με την Παλαιά Επίδαυρο. Δημιουργήθηκε τεράστια πληγή στο τοπίο και ακόμα δεν έχει τελειώσει το έργο.
- Ο δρόμος από το Στενό Μεθάνων προς το Βαθύ. Η καταστροφή που έγινε στο τοπίο δεν διορθώνεται και ο δρόμος είναι ήδη επικίνδυνος πριν ακόμη τελειώσει (κίνδυνος κατολισθήσεων).

Δεν είναι κανένας εναντίον αυτών των έργων, αλλά πρέπει να υπάρξει έλεγχος των εργασιών και όλων των υπευθύνων για να τηρήσουν τις περιβαλλοντικές μελέτες (αν υπάρχουν). Δεν είναι και τόσο δύσκολο να φτιαχτεί ένας δρόμος με έναν τρόπο που θα προκαλεί λιγότερες ζημιές στο περιβάλλον. Π.χ. τα μπάζα μπορούν να μη ρίχνονται στο πλάι του δρόμου, αλλά να μαζεύονται και να αξιοποιούνται εκεί που χρειάζονται. Ένας τοίχος δεν πρέπει πάντα να φτιάχνεται με το φτηνότερο υλικό (τσιμέντο), αλλά και με ντόπια πέτρα.

Ειδικά στα Μέθανα πρέπει να γίνουν δρόμοι για την προστασία του δάσους και για την αναδάσωση του. Επίσης πρέπει να γίνει ένας περιφερειακός δρόμος. Από αυτά τα έργα σίγουρα κινδυνεύουν όχι μόνο αρχαιολογικά ευρήματα, αλλά και μία από τις σπανιότερες ηφαιστειακές τοποθεσίες της Ευρώπης.

Πολύς κόσμος, όχι μόνο στα Μέθανα, έχει βάλει την ελπίδα του στην ανάπτυξη του τουρισμού. Δεν είναι όμως αρκετά γνωστό ότι δεν έρχεται κανένας (ξένος) τουρίστας όταν έχει καταστραφεί το περιβάλλον! Όλη η Τροιζηνία μπορεί να προσελκύσει τουρισμό, αν γίνει μια ευρεία ενημέρωση για τα πολιτιστικά και φυσικά αξιοθέατα της περιοχής!

6. Το πρόβλημα των ανασκαφών

Είναι αρκετά γνωστό πως υπάρχουν πολλές θέσεις στη χερσόνησο των Μεθάνων που έχουν κατοικηθεί από τα αρχαία χρόνια (πρωϊστορική και κλασική εποχή).

Χρειάζονται αρκετές οργανωμένες ανασκαφές πριν καταστραφούν οι αρχαίες θέσεις. Το ένα πρόβλημα είναι ότι η Ελλάδα δεν διαθέτει αρκετά οικονομικά μέσα για να αξιοποιήσει όλους τους πολιτιστικούς της θησαυρούς. Το άλλο πρόβλημα είναι ότι οι ντόπιοι φοβούνται μήπως χάσουν τα οικόπεδά τους. Έτσι δεν

είναι σπάνια η περίπτωση καταστροφής αρχαιολογικών ευρημάτων από ιδιώτες που φοβήθηκαν μήπως χάσουν το χωράφι τους.

Χρειάζονται καλύτερες δημόσιες σχέσεις των αρχαιολογικών υπάλληλων με τον ντόπιο πληθυσμό και γρήγορες διαδικασίες αποζημίωσης των ιδιοκτητών.

Πώς μπορεί να γίνουν πιο γρήγορες και πιο αποτελεσματικές ανασκαφές

- Δημοσιογραφική προβολή των αρχαιοτήτων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Αξιοποίηση ευρωπαϊκών κονδυλίων.
- Συνεχής επαφή με τους ντόπιους και μεταφορά των γνώσεων στην ντόπια κοινωνία.
- Συνεργασία με (ξένα) πανεπιστήμια και πρακτική εξάσκηση των φοιτητών Αρχαιολογίας εδώ.
- Ίδρυση Αρχαιολογικού και Γεωλογικού Μουσείου των Μεθάνων και συνεργασία με ξένους και Έλληνες επιστήμονες που έχουν ασχοληθεί με την περιοχή.
- Δημιουργία εθνικού δρυμού στη χερσόνησο των Μεθάνων.

7. Προστασία των αρχαιολογικών ευρημάτων

Όπως και σε άλλα μέρη (όχι μόνο της Ελλάδας), κινδυνεύουν τα ευρήματα και οι αρχαιολογικές θέσεις από την αρχαιοκαπηλία και από βανδαλισμούς. Εκεί παίζει πρώτο ρόλο η πολιτιστική αναβάθμιση του ντόπιου πληθυσμού (σχολεία, κ.τ.λ.). Πρέπει να γίνει μια ομάδα που θα φυλάει τη φύση και τα αρχαιολογικά μέρη των Μεθάνων. Η περιφραγή δεν είναι οπωσδήποτε η μοναδική λύση του προβλήματος. Αν ο ντόπιος και ξένος κόσμος ενδιαφέρεται για τα πολιτιστικά ευρήματα και είναι συχνά παρών, τότε δεν γίνονται εύκολα ζημιές. Επίσης πρέπει να χρησιμοποιηθούν και σύγχρονα μέσα για τη φύλαξη των αρχαίων (Video & Connection with modem and Internet, κ.τ.λ.). Μέχρι τώρα δεν είναι ενημερωμένη ούτε η ντόπια αστυνομία.

8. Ειδικές μορφές τουρισμού

Τα Μέθανα δεν έχουν τις παραλίες της Μυκόνου ή των άλλων τουριστικών περιοχών. Έχουν, όμως, ένα μοναδικό φυσικό περιβάλλον. Υπάρχει μια πλούσια χλωρίδα (μέχρι στιγμής έχουν μετρηθεί 12 είδη σπάνιων ορχιδέων) και αξιόλογη πανίδα. Υπάρχουν ακόμη πολλά αξιοθέατα παραδοσιακού χαρακτήρα (αγροτικά σπίτια, ελαιοτριβεία, εκκλησίες, και μια ζωντανή ντόπια παράδοση). Τα περίπου 30 ηφαίστεια (αγροτικά σπίτια, ελαιοτριβεία, εκκλησίες, και μια ζωντανή ντόπια παράδοση). Τα Μέθανα μπορούν να αξιοποιηθούν π.χ. για και σπήλαια είναι επίσης ένας σημαντικός πόλος έλξης. Τα Μέθανα μπορούν να αξιοποιηθούν π.χ. για αγροτικό, περιπατητικό, γεωλογικό και αρχαιολογικό τουρισμό. Η πρόσβαση στα Μέθανα είναι εύκολη (50 λεπτά από τον Πειραιά) και ανεξάρτητη από καιρικές συνθήκες (σύνδεση με την Πελοπόννησο). Η σημερινή υποδομή μπορεί να βελτιωθεί.

- Αγροτικός τουρισμός
- Περιπατητικός τουρισμός
- Εκπαιδευτικός τουρισμός (για φοιτητές γεωλογίας και αρχαιολογίας)
- Λουτροθεραπευτικός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός

Αυτά τα είδη τουρισμού δεν εξαρτώνται από την καλοκαιρινή εποχή, αλλά μπορούν να φέρουν όλο τον χρόνο επισκέπτες στην περιοχή, και δεν περιορίζονται μόνο στα Μέθανα. Μπορούν να οργανωθούν προγράμματα που θα συμπεριλαμβάνουν και εκδρομές σε όλη την Τροιζηνία και στην ευρύτερη Πελοπόννησο (Επίδαυρο, Μυκήνες, κ.τ.λ.). Οι ειδικές μορφές τουρισμού δεν χρειάζονται πάντα την τέλεια υποδομή και έτσι μπορούν και τώρα να λειτουργήσουν στη χερσόνησο. Οι πρώτες δοκιμαστικές οργανωμένες εκδρομές έδειξαν ότι ο ξένος κόσμος ενδιαφέρεται περισσότερο για μια περιοχή που δεν τη βρίσκει σε κάθε κατάλογο.

9. Δίκτυο πολιτιστικών και γεωλογικών διαδρομών

Δεν μπορεί να φτιαχτεί ένας δρόμος προς κάθε αρχαιολογικό ή γεωλογικό αξιοθέατο. Υπάρχουν ήδη από τα παλιά χρόνια πάρα πολλά μονοπάτια που μέχρι πριν από μερικές δεκαετίες ήταν η μόνη συγκοινωνία για τους ντόπιους. Πολλά από τα μονοπάτια αυτά είναι πλακόστρωτα και βρίσκονται σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Επίσης υπάρχουν πολλές θέσεις με αρχαιολογικό και γεωλογικό ενδιαφέρον.

Όλα αυτά τα αξιοθέατα μπορούν να συνδυαστούν σε εκδρομές. Υπάρχουν και προγράμματα από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα που υποστηρίζουν τέτοια έργα, όπως η βελτίωση, η αξιοποίηση και η δικτύωση όλων των μονοπατιών. Θα ήταν δυνατό να ασχοληθούν και ντόπιοι ξεναγοί για να προσελκύσουμε οργανωμένο τουρισμό.

10. Συμπέρασμα

Το συνέδριο για την Αρχαιολογία του Σαρωνικού κόλπου ήταν ένα πρώτο σημαντικό βήμα προς την αξιοποίηση της Τροιζηνίας και των Μεθάνων. Χρειάζονται όμως ακόμα μεγάλες προσπάθειες για να βελτιωθεί η πολιτιστική, οικολογική και οικονομική κατάσταση της περιοχής, η οποία είναι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με πολλά αρχαιολογικά και γεωλογικά αξιοθέατα (ηφαίστεια Μεθάνων και Πόρου). Όλη η περιοχή μπορεί να προσελκύσει τουρισμό που θα σέβεται τον τόπο, τη φύση, την παράδοση και τον πολιτισμό.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα υποστηρίζει πολλά προγράμματα ανάπτυξης και διαθέτει κονδύλια που μπορούν να αξιοποιηθούν. Εκτός από αυτά τα έργα χρειάζεται παράλληλα να διαφημιστεί η περιοχή των Μεθάνων και της Τροιζηνίας σε όλα τα μοντέρνα μέσα επικοινωνίας. Σε όσα γίνονται πρέπει να υπάρχει μεγάλη προσοχή για να μην καταστραφεί η βάση πάνω στην οποία μόνο μπορεί να στηριχθεί η επιτυχία στον τουρισμό: η φύση, τα ιστορικά μνημεία και η πολιτιστική παράδοση.

Tobias Schorr

SUMMARY

The Methana peninsula Archaeology, geology, natural environment

The Methana peninsula is one of the most interesting areas in the Saronic Gulf. There are many volcanoes, prehistoric and historic sites as well as a beautiful nature. Its advantageous geographical site, close to Athens and to the tourist centres of the Peloponnese, makes Methana an ideal place for special kinds of tourism. The area should be developed with a high respect to the environment and the culture of the peninsula. There are a lot of European programs that support projects like the protection of the environment and the improvement of infrastructure. Methana would be a perfect place for a kind of “national geological and archaeological park” and could be promoted to a resort centre together with all the places of interest in the Troizinia area.